

Athetis gluteosa

Kalkhällsfly

Fjärilar, Nattnattflyn

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Lepidoptera (fjärilar), **Familj:** Noctuidae (nattnattflyn), **Släkte:** *Athetis*, **Art:** *Athetis gluteosa* - kalkhällsfly (Treitschke, 1835) **Synonymer:** *gråaktigt kärrängsfly*

Kännetecken

En liten ljusgrå nattnattflyart med otydlig teckning och proportionerligt smal kropp och breda vingar. Honan är mindre än hanen. En beskrivning av artskiljande karaktärer skulle bli för omfattande då den liknar många arter lövflyn.

Vingspann 24-27 mm.

Utbredning och status

Gråaktigt kärrängsfly har en mycket uppsplittrad utbredning i såväl Norden som övriga Europa väster om Ryssland och Ukraina. Den är sannolikt en relikart från en torrare klimatperiod då gynnsamma miljöer fanns mer utbredda i vår atlantiskt präglade klimatzon. I Sverige har arten endast större utbredning på Gotland där den upptäcktes först 1934. I övrigt finns den bara på norra Öland och på Granön i Indalälvens mynning i Medelpad där den upptäcktes 1986. Ett enstaka fynd i Småland 2003 (Västervik) är sannolikt bara tillfälligt. I Norge förekommer arten på lägre nivåer i den övre hälften av Gudbrandsdalen i Opland och lokalt kan den vara talrik. Denna dalgång i regnskugga öster om Jotunheimsmassivet har en genomsnittlig årsnederbörd av endast 300-400 mm. I Finland är arten synnerligen lokal om än utbredd över en stor del av landet. Den var fram till 1970 känd från 12 lokaler, de flesta vid sjösystemen runt Tammerfors, norr om Lahti och runt Kuopio respektive Joensuu. Mer isolerade förekomster finns på Hangöudd i Nyland, vid Vasa och nordgränsen vid Taivalkoski i Kuusamo distrikt. Nuvarande status för arten i Finland är inte redovisad. Österut från Finland är förekomsten möjligen mer sammanhängande. I Baltikum förekommer den endast i norra Estland från Ösel. I Mellaneuropa förekommer den närmast i Sydtyskland, sydligaste Polen och på lägre nivåer i östra Alperna. Även där är den synnerligen lokal. Världsutbredningen sträcker sig från Norden och gränstrakterna Frankrike-Tyskland samt norra Italien genom Balkan, med ett fåtal lokaler i västra Turkiet, och från Ukraina och Ryssland vidare genom södra Sibirien till Mongoliet, norra Kina, Korea, Japan och Sachalin. Den är avsevärt vanligare i östra hälften av världsutbredningen.

Ekologi

Gråaktigt kärrängsfly är knuten till torra miljöer med gles vegetation. På Gotland och norra Öland påträffas den främst i luckig tallskog med insprängda mindre ytor öppen torr alvarhed och där kanske främst i sydvända brynzoner. Orsaken till att den saknas på mellersta och södra Öland kan vara dels att den undviker lövskogsmiljöer och att norra Öland har ett torrare och solrikare klimat. På Granön i Medelpad och allra nordligaste Öland, Grankullaviken påträffas den i breda klapperstensvallar med sparsam vegetation. Året efter upptäckten av förekomsten på Granön iaktogs 100-tals individer över ett 300 m² område med strandvial *Lathyrus japonicus*. Från Mellaneuropa anges hästskoklöver *Hippocrepis comosa* vara värdväxt. Sannolikt lever larverna av olika ärtväxter i de olika förekomstområdena i Norden. I likhet med de närmast besläktade arterna äter de sannolikt även halvvisna växtdelar, möjligen för att minimera vätskeupptaget. Fjärilarna flyger främst i sena skymningen och svärmningen avstannar vanligen vid midnatt. De flyger lågt och långsamt och är lätta att observera, speciellt norrut. På Gotland är det ganska lätt att skrämna upp fjärilar som vilar på mer vegetationslösa ytor under dagtid. Fjärilarna besöker ibland blommor, men troligtvis sker detta främst vid varmt väder. Honan är mindre rörlig än hanen och svårare att påträffa. Båda kön kan lockas till UV-ljus. Flygperioden infaller på Gotland och norra Öland från mitten av juni till mitten av juli och i Medelpad från första hälften av juli till början av augusti. Sannolikt övervintrar arten i larvstadiet liksom i Mellaneuropa.

Hot

Arten är synnerligen krävande vad gäller livsmiljöns kvalitéer. Dessa kan på ett mycket negativt vis påverkas dels genom atmosfäriskt kvävedfall som ger en frodigare växtlighet och dels genom den globala uppvärmningen som förväntas öka den årliga nederbörden. På Sudret på Gotland utsätts idag flera av artens habitat för starka förändringar genom färbete och buskröjning som ger ett svalare mikroklimat då vindexponeringen ökar. I övrigt är hoten där dåligt kända. Inga hot är kända mot artens lokaler på klapperstensvallar, men då lokalernas areal är starkt begränsad kan många slumpmässiga faktorer spela in som har med människors behov av vandringsleder, båtuppläggningsplatser eller liknande.

Åtgärder

Artens förekomster på Gotland bör kartläggas noggrannare och där markanvändningen förändras under senare år på kända lokaler är närvaro/icke närvaro data lika intressanta. De få kända lokalerna utanför Gotland bör övervakas med viss regelbundenhet och de berörda kommunerna måste informeras om artens unika förekomst där.

Övrigt

Mats Lindeborg har bidragit med värdefull information inför författandet av artfaktabladet.

Litteratur

- Douwes, P., Kaaber, S., Nordström, F., Opheim, M. & Sotavalta, O. 1969. *De fennoskandiska och danska nattflynas utbredning*. C.W.K. Gleerups förlag, Lund.
- Lindeborg, M. 2006. Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 2005. *Ent. Tidskr.* 127: 61-71.
- Lühr, C.F. 1960. Fortegnelse over Makrolepidoptera fanget i Lom herred (On). *Norsk Ent. Tidskr.* 11(3-4): 112-116.
- Palmqvist, G. 1987. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1986. *Ent. Tidskr.* 108: 135-139.
- Palmqvist, G. 1988. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1987. *Ent. Tidskr.* 109(2): 59-64.
- Skou, P. 1991. *Nordens ugler*. Danmarks dyreliv Bind 5. Apollo books, Stenstrup.

Författare

Claes U. Eliasson 2010.